

DAWID KOLASA

Duchowa sytuacja epoki – 80 lat później

(26 października 2011, Kraków, Uniwersytet Pedagogiczny)

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie już po raz drugi gościł badaczy zajmujących się filozoficzną spuścizną Karla Jaspersa. Owocem Pierwszej Ogólnopolskiej Konferencji Jaspersowskiej (21 października 2009) jest wydana w ubiegłym roku książka *Karl Jaspers: Myślenie zaangażowane*, pod redakcją założycielki Polskiego Towarzystwa Karla Jaspersa, a zarazem głównej organizatorki obu konferencji – prof. Czesławy Piecuch. 26 października 2011 roku miała miejsce konferencja naukowa zatytułowana „Duchowa sytuacja epoki – 80 lat później”. Jej punktem wyjścia i hasłem przewodnim stała się krótka rozprawa niemieckiego myśliciela zatytułowana *Die geistige Situation der Zeit*, w której przedstawił on swoją diagnozę współczesnego mu społeczeństwa. Wartość tego dziełka jest jednak nie tylko historyczna, jak się bowiem okazało, główne tezy pracy nie straciły na aktualności nawet po ośmiu dekadach.

Wśród zaproszonych na konferencję gości większość stanowili przedstawiciele krakowskiego środowiska filozoficznego, choć nie zabrakło prelegentów reprezentujących inne uczelnie, między innymi Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Gdański oraz Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu. Wykład inauguracyjny wygłosiła prof. Iwona Alechnowicz (UO). Jego przedmiotem była rekonstrukcja projektu filozoficznego zawartego we wspomnianym dziele. Zakres treściowy przemówienia uległ jednak znacznemu poszerzeniu. Nawiązano w nim do innych aspektów twórczości Jaspersa, szczególnie dla prelegentki interesujących, mianowicie do relacji między badaniami psychologicznymi (również psychiatrycznymi), a uprawianiem filozofii.

Kolejne referaty wygłaszane podczas pierwszej części konferencji stawiały sobie za zadanie umiejscowienie Jaspersa na mapie XX-wiecznej myśli filozoficznej. Dr Jakub Szczepański wysnuł tezę, że Jaspers był w zasadzie jedynym myślicielem, który w odniesieniu do filozofii polityki pozostał wierny sposobowi myślenia proponowanemu przez Kanta, przy czym pogłębionej analizie tego właśnie aspektu filozofii Jaspersa dokonywali kolejni uczestnicy konferencji. Ks. dr Józef Kożuchowski

próbował bronić nietuzinkowej interpretacji myśli Jaspersa, w myśl której ten ostatni miałby podsunąć pomysł zapobiegawczego zbombardowania Chińskiej Republiki Ludowej. Dyskusja po zakończeniu pierwszego bloku dotyczyła przede wszystkim stanu faktycznego, to znaczy tego, czy niemiecki filozof rzeczywiście występował z tego rodzaju postulatami. Blok drugi również poświęcony był analizom porównawczym. Myśl autora *Filozofii egzystencji* prezentowano na tle poglądów Szkoły Frankfurckiej (dr Maciej Kucia) i Erica Voegelina (dr Romuald Piekarski). Przedobiednią część konferencji zamknęła prof. Czesława Piecuch, ukazując punkty styczności *Duchowej sytuacji epoki* z propozycją filozoficzną Francisca Fukuyamy, przedstawioną przede wszystkim w pracy *Koniec człowieka*.

Druga część konferencji rozpoczęła się blokiem, w trakcie którego efekty swych prac nad filozofią Jaspersa zaprezentowało młodsze pokolenie badaczy. Popołudniową część obrad otworzył dr Paweł Wójs (UP Kraków), który bardzo dokładnie przeanalizował ewoluujące na przestrzeni lat stanowisko niemieckiego filozofa na temat roli i sposobu funkcjonowania uniwersytetu. Jedną z głównych funkcji uniwersytetu jest, jak wiadomo, poszukiwanie prawdy i z tym właśnie postulatem Jaspers w najwyższym stopniu się zgadzał, jak jednak wykazała mgr Dorota Barcik (UO) prawda nie zawsze i nie dla każdego, nawet wśród tych, którzy nazywają się filozofami, jest ostatecznym celem. Ze swoistą odmianą sofistyki, czyli tak naprawdę retoryką nastawioną na realizowanie przy pomocy manipulacji językowych swoich doraźnych celów, zmagano się również na początku XX stulecia, a, jak udowodniła w swym referacie mgr Barcik, problem ten również obecnie nie stracił na aktualności.

Następnie głos zabrał mgr Maciej Urbanek. Poruszył on zawsze aktualny w odniesieniu do filozofii Jaspersa problem komunikacji, przedstawiając go jednak w nowym świetle. Ukazał go bowiem nie tyle jako problem filozofii spekulatywnej, ale właśnie na tle *Die geistige situation der Zeit*, czyli pracy, którą można zaliczyć do filozofii społecznej. Pewnym nowatorstwem wykazał się również mgr Dawid Kolasa (UMK), który w swym referacie podjął próbę uchwycenia etycznych aspektów w filozofii Jaspersa. Refleksja egzystencjalna skupiona jest przede wszystkim na jednostkowej egzystencji, natomiast etyka, przynajmniej w takim kształcie jaki ukazał Kierkegaard, a za nim Jaspers, jest dziedziną tego, co ogólne. Mgr Kolasa starał się wykazać, że te dwa wymiary nie muszą się wzajemnie wykluczać, innymi słowy – spełnianie powinności etycznych nie musi stać na przeszkodzie dla mojego własnego bycia sobą. Analizy przedstawione w tej części spotkały się z życzliwym przyjęciem pozostałych uczestników konferencji i zaowocowały interesującą dyskusją, w której pojawiła się m.in. kwestia, czy w filozofii Jaspersa można mówić o sumieniu.

Ostatnia część spotkania to dwa przemówienia, omawiające aktualność Jaspersa w drugiej dekadzie XXI wieku, które wygłosili przedstawiciele goszczącej konferencji uczelni (*U podstaw kwadratury koła – czyli aksjologia współczesności*, dr Grzegorz Trela oraz *Karla Jaspersa diagnoza i terapia demokracji – refleksja Anno Domini 2011*, dr Antonina Sebesta), a także dwa odczyty obecnych „po sąsiedzku” przedstawicieli Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mgr Marcin Urbaniak przedstawił du-

chowe pokrewieństwo Jaspersa z polskim poetą Mieczysławem Jastrunem. Przedstawienie to miało raczej charakter wprowadzenia, na co wskazywał sam tytuł, choć po pogłębieniu analizy te mogą okazać się bardzo wartościowe zarówno dla badaczy zajmujących się niemiecką filozofią egzystencji, jak i dla literaturoznawców.

Konferencję zamknęła mgr Magdalena Derezińska-Osiecka, mówiąc o *Psychologii światopoglądów* Jaspersa. Tak oto konferencja została domknięta swego rodzaju klamrą, gdyż *Psychologie der Weltanschauungen* (1919) oraz *Die geistige Situation der Zeit* (1931) są dwiema pracami niemieckiego filozofa, najtrafniej chyba ukazują jego poglądy w ich wczesnej fazie. Potem była już monumentalna *Philosophie* (1932), której zawdzięczamy najwięcej „encyklopedycznej” wiedzy o Jaspersie, jednak to właśnie dzięki spotkaniom takim, jak II Ogólnopolska Konferencja Jaspersowska, można poznać mniej znane, co nie znaczy, że nieistotne, wymiary myśli tego wybitnego twórcy. Pozostaje tylko mieć nadzieję, że, podobnie jak w przypadku I Konferencji, również teraz doczekamy się publikacji dokumentującej jej efekty.

DAWID KOLASA, M.A., graduated in philosophy, doctoral candidate at the Institute of Philosophy, Nicolaus Copernicus University, Toruń, Poland. E-mail: dawid.kolasa@gmail.com.